

Elaine Reese este profesor de psihologie în cadrul Universității Otago din Dunedin (Noua Zeelandă). Are un doctorat în psihologia dezvoltării umane (developmentală), obținut la Universitatea Emory din Atlanta (Georgia). Este editor la *Journal of Cognition and Development*, membră a organismului de sprijinire a copiilor aflați în situații de risc Children's Action Plan, consilier editorial în cadrul publicațiilor *Cognitive Development*, *Infant and Child Development*, *Reading Research Quarterly* și *Memory Studies*. Realizează numeroase studii longitudinale (cercetări de durată pe un același eșantion) în rândul copiilor și al adulților tineri, în special cu privire la dezvoltarea memoriei autobiografice, la rolul amintirilor în fuziunea identitară și la influența lecturii și a conversațiilor de zi cu zi asupra evoluției copiilor. În 2008 a luat parte, în calitate de consultant, la demararea celui mai mare studiu național de acest gen, *Growing Up in New Zealand*, care urmărește până în zilele noastre dezvoltarea unui număr de peste 6.000 de copii. Pe lângă numeroase articole și studii în lucrări de specialitate, a mai publicat *Contemporary Debates in Childhood Education and Development* (coed., alături de Sebastian Suggate, Routledge, Londra, 2012).

ELAINE REESE

**SPUNE-MI
O POVESTE,
TE ROOOG!**

GHID PRACTIC
PENTRU PĂRINȚII
CARE CRED
ÎN PUTEREA
CUVINTELOR

Traducere din engleză
de Lidia Dumitru

Lui Benjamin și lui Dylan, protagoniștii poveștilor mele preferate. Precum și lui Adele, Mary Nell și Joseph Reese, pentru că au împărtășit cu mine poveștile lor preferate.

CUPRINS

Prefață și mulțumiri	11
Introducere: Ce înseamnă să împărtășești o poveste?	15
Cum se spun poveștile pe mapamond	19
Câteva observații practice	24
Tehnici de a povesti care chiar funcționează	28
1. ROLUL POVEȘTIILOR ÎN DEZVOLTAREA COPILULUI DE VÂRSTĂ ANTEPREȘCOLARĂ: 1-3 ANI	33
Poveștile pe care le înțeleg și le istorisesc antepreșcolarii	36
<i>Povești din cărți</i>	36
<i>Povești despre experiențele personale</i>	37
<i>Mână. Ușă.</i>	38
Cum să te bucuri cu copilul tău antepreșcolar de poveștile care contează	45
<i>Povești din cărți</i>	45
<i>Cum vorbim despre emoții și gânduri atunci când citim cu copilul.</i>	50
<i>Povești despre experiențele personale.</i>	52
2. ROLUL POVEȘTIILOR ÎN DEZVOLTAREA COPILULUI DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ: 3-5 ANI	69
Poveștile pe care le înțeleg și le istorisesc preșcolarii	74
<i>Povești din cărți.</i>	74
<i>Povești despre experiențele personale</i>	80

8 Cuprins

Cum să te bucuri cu copilul tău preșcolar de poveștile care contează	83
<i>Povești din cărți</i>	83
<i>Povești despre experiențele personale</i>	88
<i>Cum povestim cu preșcolarii despre întâmplările trăite în comun</i>	89
<i>Cum povestim cu preșcolarii despre experiențele trăite de ei în absența noastră</i>	95
<i>Cum povestim cu preșcolarii despre întâmplări din primii lor ani de viață</i>	97
3. ROLUL POVEȘTIILOR ÎN DEZVOLTAREA COPILULUI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ: 5-8 ANI	109
Poveștile pe care le înțeleg și le istorisesc școlarii	115
<i>Povești din cărți</i>	115
<i>Povești despre experiențele personale</i>	118
Cum să te bucuri cu copilul tău școlar de poveștile care contează	120
<i>Povești din cărți</i>	120
<i>Povești despre experiențele personale</i>	123
<i>Cum povestim cu școlarii despre experiențele neîmpărtășite</i> ...	126
4. ROLUL POVEȘTIILOR ÎN DEZVOLTAREA PREADOLESCENȚILOR: 8-12 ANI	139
Poveștile pe care le citesc, le înțeleg și le istorisesc preadolescenții	140
<i>Povești din cărți</i>	140
<i>Povești istorisite (și scrise) de preadolescenți</i>	148
Cum să te bucuri cu copilul tău preadolescent de poveștile care contează	155
<i>Povești din cărți</i>	155
<i>Povești despre experiențele personale</i>	158
<i>Povești despre copilăria ta</i>	165
5. ROLUL POVEȘTIILOR ÎN DEZVOLTAREA ADOLESCENȚILOR: 12-18 ANI	181
Poveștile pe care le citesc, le înțeleg și le istorisesc adolescenții	184
<i>Povești din cărți</i>	184
<i>Poveștile istorisite (și scrise) de adolescenți</i>	188

Cum povestim cu adolescenții	194
<i>Povești din cărți</i>	194
<i>Povești despre experiențele personale: ale adolescentului, ale părintelui și ale familiei tale</i>	197
<i>Cum vorbim despre experiențele proprii ale adolescentului, din prezent și de demult</i>	207
<i>Cum povestesc părinții despre copilăria proprie și despre trecutul familiei</i>	208
6. TOT FELUL DE COPII, TOT FELUL DE FAMILII	219
Cum povestim cu băieții, respectiv cu fetele	219
Stiluri de a povesti: mamele <i>versus</i> tații	221
Cum povestim cu copiii activi și ușor de distras	222
Cum povestim cu copiii care se adaptează anevoios la experiențele noi sau dificile	224
Cum povestim cu copiii cu întârzieri în dezvoltarea limbajului	226
Cum povestim cu copiii adoptați	227
Rolul bunicii	229
Cum povestim cu copiii din familii de tot felul	232
Cum povestim cu copii din toate culturile	234
7. CUM SPUNEM POVEȘTI CARE SĂ DĂINUIE – SFATURI PRACTICE	241
Povești de la familia din toată lumea	244
Momente și locuri prielnice poveștilor în familie	246
<i>În timp ce luăm masa</i>	247
<i>În timp ce mergem/alergăm/ne cățărăm</i>	248
<i>În timp ce călătorim: cu trenul, cu avionul, cu mașina, cu autobuzul</i>	250
<i>În timp ce așteptăm</i>	251
<i>În timp ce muncim</i>	251
<i>În timp ce ne jucăm</i>	253
Despre ce să vorbiți? Ce povești să istorisiți?	253
<i>Momentele de răscruce și primele încercări</i>	253
<i>Evenimentele fericite: nunți, nașteri, botezuri, aniversări, sărbători</i>	254
<i>Momentele triste: accidente, răniri, moarte, divorț, dezastre</i>	254
8. SFĂRȘITUL POVEȘTILOR?	267
Glosar	269
Note	271

INTRODUCERE

Ce înseamnă să împărtășești o poveste?

Allie, în vârstă de 4 ani, și mama ei mergeau prin parcarearea unui magazin, când un avion a trecut în zbor pe deasupra lor. Allie arată cu mâna și spune:

— Avionul lui buni!

Mama lui Allie îi răspunde:

— Așa este, când a fost la noi în vizită, buni a venit cu avionul albastru. Ce ți-a plăcut cel mai mult când a venit buni la noi?

Allie se gândește și apoi spune:

— Când am mers la grădina zoologică.

— Am văzut multe animale la zoo. Care ți-a plăcut mai mult? a întrebat-o mama ei.

— Urșii panda, pentru că erau atât de drăgălași. Și nu mi-au plăcut maimuțele, a răspuns Allie.

— De ce nu ți-au plăcut maimuțele? a vrut să afle mama.

— Una a aruncat cu fructe în mine.

— Nu, nici mie nu mi-a plăcut foarte mult, deoarece mai târziu mi-a luat ceva timp să scot pata aceea de pe bluza ta. Dar apoi ne-am așezat la un picnic, lângă flăminși, care păreau foarte hazlii, a continuat mama lui Allie.

— Mda, a spus Allie. Aproape că mi-a scăpat din mână biscuitul cu fulgi de ciocolată, dar pe urmă l-am prins.

Mama îi răspunde:

— *A, da, uitasem de partea asta.*

Și apoi încheie conversația:

— *Haide să o sunăm pe bunica astăzi și să-i spunem cât de bine ne-am simțit la grădina zoologică.*

Apoi ele intră în magazin, la cumpărături.

Pentru un părinte, aproape că nu e zi în care să nu ajungă să spună măcar o poveste. Multe dintre istorisirile noastre de zi cu zi sunt scurte, precum conversația pe care Allie și mama ei au avut-o despre ultima vizită a bunicii. De-a lungul unei zile pot fi și relatări mai lungi și mai clare, cum ar fi un capitol din *Huckleberry Finn* pe care îl citești seara, înainte de culcare, copilului tău de 10 ani, sau povestea *Cenușăresei* la care fetița ta de 3 ani se uită pe DVD de nenumărate ori și pe care mai apoi o recrează, costumată pe de-a-ntregul, sub privirile ironice ale fratelui mai mare.

Poveștile mai ample sau mai scurte pătrund în viețile noastre și ale copiilor noștri. La o primă vedere, relatările succinte despre experiențele noastre de zi cu zi nu par să aibă mai nimic în comun cu poveștile grandioase pe care le găsim în cărți și filme. Cei mai mulți părinți nu prea iau în seamă aceste conversații scurte despre întâmplările de peste zi. Și mai puțini sunt aceia care se gândesc la ele ca la niște povești, cu siguranță nu prin comparație cu cărțile pentru copii minunat ilustrate sau cu filmele.

Te va surprinde să afli că aceste povestioare sunt la fel de benefice pentru dezvoltarea copilului tău ca și poveștile consacrate, istorisite în jurul focului de tabără sau găsite în cărți. Fără îndoială cunoști deja avantajele faptului de a-i citi copilului. Profesorii, medicii, bibliotecarii, până și reclamele de pe autobuz arată cât de important e să le citim copiilor mici. Cu toții promovează lectura ca pe un miraculos panaceu pentru învățarea și dezvoltarea copiilor. Și, într-adevăr, chiar este important să citim împreună cu copiii – voi demonstra chiar cât de important e și citim cu ei dincolo de perioada îndeobște considerată necesară de către mulți părinți; trebuie doar ca și ei, și copiii să-și dorească asta. Dar ce nu știu poate mulți părinți, medici, profesori și bibliotecari este că există și alte

forme de comunicare cu cei mici care aduc aceleași beneficii precum cititul cărților. De pildă, diversele istorisiri în familie ajută la dezvoltarea aptitudinilor cognitive, sociale și lingvistice ale copiilor. Mai mult decât atât, poți sta la povești oricând și oriunde, atât cu copiii mici, cât și cu adolescenții. Nu costă nimic, nu contează când și unde se întâmplă, iar personajele principale sunt oamenii pe care îi iubești cel mai mult. Partea cea mai frumoasă este că, de fapt, toți părinții deja istorisesc povești zilnic, fie că-și dau seama sau nu. Gradul lor de elocință diferă, totuși. În această carte vei afla cum să citești și să le povestești copiilor de toate vârstele în cele mai avantajoase moduri pentru ei, după cum au demonstrat cercetările.

Dacă le citim copiilor mici povești sau le relatăm liber într-un mod nostim și afectuos, capacitățile lor emoționale, lingvistice și de memorie vor fi mai dezvoltate, iar mai târziu, la adolescență, vor avea un puternic simț al identității și o minte echilibrată.¹ De asemenea, poveștile părinților pun temelia unor deprinderi consecvente de lectură ale copiilor. Scopul meu în această carte este să ilustrez noile metode de a istorisi povești care să îmbogățească universul copilului tău.

Tehnicile tradiționale de lectură și de povestit în familie pun adultul în poziția superioară de „citor“ sau „povestitor“, în vreme ce copilul rămâne în poziția pasivă de „ascultător“. E o scenă deja clasică, în care copilul stă fermecat la picioarele unui adult și soarbe captivat și uimit fiecare vorbă a lui. Copilul fie nu are nici o curiozitate legată de poveste, fie așteaptă politicos până la sfârșit ca să pună o singură întrebare. Adultul răspunde, copilul este mulțumit. Și cu asta, basta.

Singura problemă cu această imagine idilică este că arareori se susține când e vorba de copiii din realitate. Dacă încerci să-i citești sau să-i spui o poveste copilului tău, te vei trezi că te întrerupe, că se zgâiește la pereți, că aleargă de colo-colo sau, în funcție de vârstă, că se cațără pe canapea. După cum bine știi deja, copiii mici sunt hiperactivi, și asta e perfect normal. Atunci de ce ne agățăm de această reprezentare edulcorată a lecturii cu copiii, când știm că nu are fundament în realitate? E o perspectivă nostalgică preluată de la generațiile anterioare, când adulții nu plecau urechea la vorbele copiilor,

când predatul și învățatul erau privite mai degrabă ca un proces de transmitere a cunoștințelor de la o generație la alta. Această perspectivă asupra procesului de învățare pur și simplu nu se aplică majorității copiilor din generația actuală, care cresc în culturile occidentale și sunt încurajați să fie activi, să pună întrebări, ba chiar să negocieze cu ceilalți pe parcursul acestui proces de învățare.

Scopul meu este să construiesc o nouă imagine asupra lecturii și a povestitului, o imagine care sper să fie mai potrivită și mai plăcută pentru tine și copilul tău. Să ne închipuim cum părintele stă alături de copil și discută pe marginea unei cărți sau a unei povești. Pot sta așezați unul lângă celălalt cu o carte în poală, pot sta de vorbă în timpul cinei, pot pur și simplu să se plimbe și să converseze, așa cum vorbeau Allie și mama ei despre vizita bunicii, pe drumul scurt de la mașină până la intrarea în magazin. Se poate discuta despre o carte sau despre o experiență de viață. Și părinții, și copiii pot pune întrebări și oferi informații, se poate recurge la fotografii sau alte materiale interesante, cu toții ascultând, râzând, având chiar păreri contradictorii. Asta înseamnă să *împărtășești o poveste*.

Această metodă conversațională de a spune povești este cea mai eficientă pentru dezvoltarea copiilor din societatea de azi. Este o metodă ușor de adaptat pentru copiii de toate vârstele, pentru diferitele genuri de cărți și povești, pentru toate categoriile de copii și familii.

Probabil că deja folosești elemente proprii acestei metode conversaționale.

- Pui întrebări deschise copilului tău cu privire la poveste, întrebări de genul „Și cum se cheamă asta?” sau „Ce se întâmplă aici?” atunci când citești o poveste?
- Lauzi răspunsurile copilului la întrebările tale?
- Vii în continuarea răspunsului copilului cu o întrebare legată de poveste?
- Vorbești cu copilul despre experiențele din fiecare zi, ca, de pildă, vizita pe care ați făcut-o de curând la Muzeul de Științe?

- Vorbești cu copilul despre evenimente petrecute cu mai mult timp în urmă, cum ar fi ziua în care s-a născut, sau despre evenimente din trecutul familiei care s-au întâmplat înainte să se fi născut el?

Dacă ai răspuns „da“ la oricare dintre aceste întrebări înseamnă că folosești deja câteva dintre elementele abordării pe care urmează s-o prezint aici. Vei învăța din această carte cum să ajustezi aceste tehnici astfel încât dezvoltarea copilului tău să aibă cât mai mult de câștigat.

Nu-ți voi cere să renunți o dată pentru totdeauna la imaginea comodă a copilului care te ascultă povestind. Vor mai fi dăți când el va asculta, și atât – dar se va întâmpla rar, probabil atunci când va împărți ora de povestit seara, înainte de culcare, cu un frate mai mare sau când vei istorisi pentru prima oară o poveste de familie lăsată de generațiile anterioare. După ce vei încerca aceste tehnici de *împărtășire a poveștilor* pe care ți le voi prezenta aici, nu vei mai dori să te întorci la vechile metode. Copilul tău va răspunde atât de bine la noile metode, încât te vei simți răsplătit pe măsură pentru schimbare.

Cum se spun poveștile pe mapamond

Oamenii au spus povești dintotdeauna, nimic nou sub soare. Fiecare cultură are poveștile sale. După cum spune Ursula Le Guin, „au existat civilizații mărețe care nu au folosit roata, dar n-a fost nici una în care să nu se fi istorisit povești“². Cu toate acestea, experiențele prin care povestea ajunge cunoscută sunt în prezent mai variate ca oricând. Copiii aud relatări mai scurte sau mai elaborate de la părinți, bunici, mătuși și unchi, chiar de la prietenii acestora sau de la frații și surorile mai mari. Aud și citesc povești din cărți, văd povești ecranizate și creează ei înșiși povești pe computere sau în jocuri video de rol. Cercetătorii au început să descopere cum îi afectează, în bine sau în rău, pe copiii noștri toate aceste forme diferite de poveste.

De asemenea, începem să înțelegem modul în care părinții din culturile din întreaga lume împărtășesc copiilor povești despre tradițiile lor. În familiile contemporane din cultura Tonga din Noua Zeelandă, de exemplu, pildele din Biblie sunt sursa primară de lectură pentru un părinte și copilul său. Părinții tonga folosesc istorisirile din Biblie ca mijloace de transmitere a învățămintelor morale și își încurajează copiii să învețe versete pe de rost.³ Copiii pot beneficia de pe urma acestui patrimoniu de cunoștințe culturale și religioase în diferite moduri: își dezvoltă un simț profund al comunității și tradiției; își pot îmbunătăți și capacitățile de memorare, pe lângă dezvoltarea lor în plan moral. Totuși, deoarece toate acele povești vin din afara experienței copilului, e mai puțin probabil ca acesta să interacționeze sau să vină cu completări. Prin urmare, aceste povești joacă un rol minor în dezvoltarea limbajului copilului, dar pot fi importante în alte privințe. Copiii pot trage foloase din toate tipurile de povești.

Este la fel de adevărat că anumite culturi prețuiesc povestitul mai mult decât altele. În Noua Zeelandă, unde trăiesc eu, locuitorii maori au tradiții orale bine înrădăcinate.⁴ De pildă, copiii din cultura Maori își însușesc un *mihī*¹ de bază cât să învețe să se prezinte celorlalți, să povestească despre identitatea lor tribală, pot fi amintite și legăturile lor cu strămoșii șefi de trib și cu elemente din mediul în care trăiesc, cum ar fi muntele, portul sau râul. Pe măsură ce cresc, copiii maori pot să afele mai multe despre *whakapapa*, genealogia lor până la strămoșii din urmă cu două sau trei generații, dacă nu chiar strămoșii care au întemeiat tribul.

În unele cazuri, în prezent excepționale, pot să învețe despre legăturile lor cu strămoșii din timpuri străvechi care au călătorit și au ajuns în Aotearoa, Noua Zeelandă, vâslind în canoe, cu vreo 1.000 de ani în urmă. Copiii din cultura Maori crescuți în acest mediu aud și învață de asemenea o gamă vastă de discursuri, întâmpinări, binecuvântări și rugăciuni, toate cu reguli speciale de recitare, mai ales contextele *marae*

¹ În limba autohtonilor, *mihī* desemnează formulele de întâmpinare, salut și expresia mulțumirii (n. tr.).

(curtea unde se oficiază ceremoniile și locul ancestral de rugăciuni).⁵

Mai există și alte exemple de culturi cu puternice tradiții orale, trecute și prezente: anumite culturi africane, culturile indigene din America, cele indigene australiene, culturile indiene și cele sud-americane.⁶ Aceste culturi diferă tocmai prin formele de narațiune și prin măsura în care este încurajată elaborarea întâmplărilor. Totuși, aceste culturi au în comun aceeași pasiune pentru povestit, și toate folosesc poveștile pentru a-i distra pe ceilalți și a le reaminti tuturor de unde au venit. După cum ne-a mărturisit un copil de 6 ani din tribul indigenilor brunka din Costa Rica, „mâncăm și ne ducem la culcare, stingem luminile și pe urmă ne spun o poveste”⁷.

În multe culturi, să le spui povești copiilor servește unui alt scop important, diferit de acela de a-i învăța despre neamul din care se trag și originile metafizice. De pildă, în anumite familii din China, părinții spun povești elaborate despre purtările urâte din trecut ale copiilor lor, cu scopul de a-i ajuta pe aceștia să-și corecteze comportamentul pe viitor.⁸ Acest gen de povești moralizatoare corespunde cu valorile confucianiste, cum ar fi respectul față de bătrâni. Părinții din comunitățile indigene din America Latină ating un țel asemănător, determinându-i pe copii să se poarte bine prin relatarea poveștilor închipuite. De pildă, o legendă orală vie pe care părinții din tribul Brunka din Costa Rica o spun copiilor lor vorbește despre Llorona, o femeie care își jelește copiii înecați într-un râu, pe care ea acum îl bântuie.⁹ Părinții spun această poveste într-o încercare evidentă de a-i speria pe copii ca să nu iasă singuri afară, în întuneric, când Llorona ar putea să-i răpească. Poate că această poveste îi avertizează pe copii și despre pericolele care te pasc dacă te apropii de râuri sau lacuri.

Poveștile ca lecții moralizatoare pot părea stranii, chiar dăunătoare din punctul de vedere al clasei de mijloc occidentale. Cei mai mulți părinți din această clasă socială nu vor să pună accentul prea mult pe purtările urâte ale copilului. În schimb, se ocupă de comportamentul nedorit atunci când el survine, după care preferă să-l treacă sub tăcere. Pentru cei din culturile occidentale, dacă pomenești o faptă rea a copilului

după ce acesta și-a primit deja pedeapsa pentru purtare e do-
 vadă că „scormonești răni vechi“ și că stilul tău de parenting
 are curențe. De asemenea, părinții occidentali nu recurg la
 povești de groază născocite ca să-și sperie copiii și să-i țină
 în siguranță. Ei preferă să le relateze copiilor întâmplări reale
 ca să illustreze pericolele care îi pasc, dar au grijă să dozeze
 imaginile de teamă să nu-și traumatizeze copiii și să le pro-
 voace coșmaruri. De exemplu, copiii mei, Ben și Dylan, petrec
 mult timp în preajma râurilor (și chiar în râurile) din Noua
 Zeelandă. Tatăl lor este ghid profesionist de pescuit, și de
 aceea e vital ca el să-i învețe despre măsurile de siguranță
 atunci când intră în apă. Pe lângă lecțiile de înot în care am
 investit și obișnuitele predici și muștrări la care i-am supus,
 am observat că le spusese în repetate rânduri o poveste din
 copilăria mea, despre două surori, colege cu mine în școala pri-
 mară, care s-au înecat în râul căruia i se zicea pe bună dreptate
 Devil's River, Râul Diavolului, din sudul Texasului. Fetele
 erau în barcă împreună cu tatăl lor, dar barca a fost răsturnată
 de curent, și el n-a mai putut să le salveze. Încă îmi mai aduc
 aminte șocul pe care l-am resimțit când s-a anunțat la școală,
 într-o dimineață mohorâtă de luni. Acest episod tragic a avut
 un impact puternic asupra mea cu privire la imprezibilitatea
 râurilor, iar acum transmit mai departe copiilor mei această
 poveste moralizatoare.

Desigur, cultura occidentală are propriile versiuni de povești
 moralizatoare. În tradiția iudeo-creștină, li se spun copiilor
 pilde din Biblie cu același scop moralizator; generațiile trecute
 recurgeau adeseori la fabulele lui Esop pentru a transmite
 învățăturile morale. Pentru tinerii de astăzi, morala vine sub
 forma celor mai importante filme pentru copii de la Hollywood.
 De pildă, în filmul de desene animate *În căutarea lui Nemo*,
 morala este să stai pe lângă părinții tăi, chiar dacă iubirea
 lor ți se pare sufocantă uneori. În *Shrek*, copiilor li se spune
 să privească dincolo de aparențe ca să găsească frumusețea
 și fericirea. Iar din *Rango* copiii află despre etica folosirii în
 comun a resurselor limitate.

Aceste povești atât de felurite, precum și modurile în care
 sunt relatate nu sunt intrinsec bune sau rele pentru copii.